

орієнтованими цінностями. У цілому отримані результати свідчать про домінування право-комунітарної орієнтації серед викладачів, тобто поєднання ринкових економічних позицій із наголосом на ролі спільноти, традицій та соціальної відповідальності. Водночас наявність лівих і ліберальних показників підтверджує ідеологічний плюралізм у межах досліджуваної академічної групи.

Література:

1. Гаск Ф. Шлях до кріпацтва / пер. з англ. С. Рачинський. Київ : Наш Формат, 2022. 10 с.
2. Грамші А. Тюремні зошити. Вибрані записи / пер. з іт. Київ : Вперед, 2014. 232 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-641-9-3>

ПОПУЛІСТСЬКІ РУХИ В УКРАЇНІ: КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ

Дресь Поліна Станіславівна

*студентка II курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах проблема популізму набуває особливої значущості. Соціально-політичні трансформації, економічні складнощі, криза довіри до інститутів публічної влади створюють сприятливе середовище для поширення популістських ідей і утворення популістських рухів. Популізм є багатовимірним політичним явищем що поєднує ідеологію, виборчу стратегію та комунікативну модель звернення лідера до народної маси. Погодимось, що «Популізм є спірною концепцією з широким спектром різних визначень. Феномен популізму в сучасному розумінні характеризується досить неоднозначно – це і форма політичної риторики, і стиль політики, і тип політичної свідомості, і політична технологія, і стратегія політичної діяльності тощо» [1].

Його ключовою характеристикою є протиставлення «народу» і «еліти», де народ постає як носій суверенітету та справедливості, а еліта – як відчужена і корумпована група. За результатами досліджень (станом на 2026 рік), які фіксують високий рівень недовіри до державних інститутів. Зокрема, за даними дослідження Київського безпекового форуму (2026), рівень довіри до ключових інституцій

влади залишається відносно низьким: Верховній раді довіряють лише близько 9.8% громадян, прокуратурі – близько 21%, а баланс довіри до багатьох органів є негативним. Водночас дослідження КМІС (2025–2026) демонструє персоніфікований характер довіри: найбільше українці довіряють Володимирі Зеленському (понад 60–70% залежно від хвилі опитування), а також високі показники мають Сергій Притула – 46% довіряють, Терехов Ігор – 44% довіряють та Федоров Михайло – 38% довіряють. Така ситуація свідчить про те, що довіра громадян концентрується радше навколо окремих лідерів, ніж інституцій, що створює сприятливі умови для поширення популістських рухів, які апелюють до «простого народу» та критикують «неефективну владу». Тому можна погодитись з думкою, що «популістські рухи часто очолюють харизматичні лідери, й організовані вони в дуже централізовані та персоналізовані партії.... Однак замість глибокої, аргументованої дискусії популісти вдаються до маніпуляцій, надмірного спрощення проблем та пропонують надто прості рішення для розв'язання складних проблем» [2].

Одним із основних критеріїв визначення популістських рухів є народоцентризм, що передбачає апеляцію до «єдиної волі народу» як джерела політичних рішень. Водночас важливою ознакою виступає антиелітизм, який проявляється у критиці політичних інститутів і запереченні їх легітимності. Таке поєднання формує спрощену картину політичної реальності, де складні соціальні процеси редукуються до боротьби «добра» і «зла» [3].

Тісно пов'язаним із цим є критерій народного суверенітету, відповідно до якого політика повинна безпосередньо відображати волю громадян, незалежно від рівня їхньої компетентності. У межах цього підходу віддається перевага представництву «звичайних людей» замість професійних політиків чи експертів, оскільки останні сприймаються як відірвані від реального життя та інтересів суспільства [3].

Ще одним важливим критерієм є маніхейський світогляд, що проявляється у схильності до чорно-білого сприйняття політики через призму боротьби Добра і Зла. У такій інтерпретації політична реальність зводиться до антагоністичного протистояння «народу» і «еліти», де компроміс або складність оцінок фактично заперечуються [3].

Суттєвою ознакою популізму виступає антиплюралізм, який полягає у критичному ставленні до принципів представницької демократії. Це проявляється у недовірі до інститутів, процедур і механізмів, що забезпечують баланс інтересів різних соціальних груп, зокрема прав меншин. Натомість популізм тяжіє до підтримки плебісцитарних форм демократії та персоналізації влади, де ключову роль відіграє лідер як виразник «єдиної волі народу» [3].

За даними дослідження, рівень популістських орієнтацій серед населення України залишається досить високим (середній індекс – близько 3,47 за шкалою 1–5). Це свідчить про значну підтримку ідей, що базуються на протиставленні «народу» і «еліти», а також на запиті на прості рішення складних суспільних проблем. Дослідження також показують, що популістські настрої більш поширені серед соціально вразливих груп населення, що додатково підсилює їх політичний вплив у періоди нестабільності. Це робить популізм не лише теоретичною, а й практично значущою проблемою для аналізу сучасної політики.

Результати групування населення України за орієнтаціями на популізм шляхом кластеризації на основі аналізу двох вимірів – «народоцентризм» і «антиелітизм» – виявили чотири структурні сегменти:

1) «орієнтовані на еліту» (16,7%) – респонденти, що загалом негативно ставляться як до ідей народоцентризму, так і до ідей антиелітизму;

2) «орієнтовані на популізм» (37,1%) – респонденти, що поєднують позитивне ставлення до ідей народоцентризму й антиелітизму;

3) «без визначеної орієнтації» (30,4%) – респонденти, які не мають виразного ставлення ні до ідей народоцентризму, ні і до ідей антиелітизму;

4) «орієнтовані на народ» (15,8%) – респонденти, що виразно орієнтовані на народоцентризм і водночас не мають виразної орієнтації щодо антиелітизму [2].

Результати свідчать про домінування в українському суспільстві установок, сприятливих для поширення популізму, що пов'язано з недовірою до еліт і запитом на альтернативні форми політичного представництва. Отже, популізм в Україні постає як складне багатовимірне явище, яке поєднує ідейні, комунікаційні та політичні характеристики. Його сутність розкривається через такі ключові критерії, як народоцентризм, антиелітизм, ідея народного суверенітету, маніхейський світогляд та антиплюралізм, що формують специфічне спрощене бачення політичної реальності. Аналіз соціологічних даних свідчить про досить високий рівень популістських орієнтацій серед населення України та переважання груп, схильних до підтримки популістських ідей або таких, що не мають чітко сформованої політичної позиції. Це створює сприятливі умови для поширення популістських рухів і посилює їх роль у політичному процесі.

Тож, популістські рухи в Україні можна чітко ідентифікувати за сукупністю визначених критеріїв, а їх дослідження є важливим для розуміння сучасного стану політичної системи та прогнозування її подальшого розвитку в умовах соціальних трансформацій.

Література:

1. О. О. Заславська О. А. Посвістак В. В. Налімова. Новий популізм як технологія політичного маркетингу політичних партій. *Актуальні проблеми політики*. 2022. № 69. С. 65–73. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/69_2022/10.pdf (дата звернення: 24.04.2026).
2. О. Резнік О. Рахманов А. Горбачик О. Козловський О. Бурова. Популістські орієнтації в українському суспільстві : монографія. Київ, 2024. 165 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LSqA2Y9IP5YITaSoYvyixaJl46fIsI0/view>.
3. Резнік О. Популістські орієнтації населення України впродовж соціальних трансформацій. URL: <https://dif.org.ua/article/populistski-orientatsii-naselennya-ukraini-vprodovzh-sotsialnikh-transformatsiy> (дата звернення: 19.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-641-9-4>

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВТОМИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ PR-СТРАТЕГІЙ

Піковець Анна Олександрівна

студентка I курсу магістратури

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Теперішній інформаційний простір з впевненістю можна назвати перенасиченим. Велика кількість різноманітної інформації, яку люди генерують та споживають, у довгостроковій перспективі сприймається мозком як “білий шум” та створює виклики для комунікації. В свою чергу актуалізує, для дослідників у цій сфері, осмислення практики використання гейміфікації, впливу інформаційної втоми та дає можливість більш ретельно аналізувати специфіку PR-кампаній.

Почати варто з самого терміну гейміфікації, який професор Імперського коледжу Лондона Себастьян Детерінг визначає як «використання ігрових дизайн елементів у неігрових контекстах». Кевін Вербах в свою чергу, сприймає її як «процес надання діяльності більш ігрового характеру», і робить фокус на використанні ігрового досвіду, а не тільки на PBL-тріаді(точки, бейджі, таблиця лідерів). Він виокремлює в процесі три рівні: динаміки, механіки та компоненти, в які входять багато факторів, таких як емоційний вплив, наративи, використання різноманіття викликів, змагань, аватарів та процесів нарахування «балів»